

Elżbieta Halina Nejman

Towarzystwo Przyjaciół Zduńskiej Woli

ZDUŃKOWOLSKIE PARAFIE NA PRZESTRZENI LAT W UJĘCIU STATYSTYCZNYM

Celem artykułu jest zaprezentowanie danych statystycznych dwóch najstarszych zduńskowolskich parafii. Analizie poddane zostały akta metrykalne (urodzenia, małżeństwa i zgony), powstałe w toku istnienia i funkcjonowania parafii katolickiej oraz parafii ewangelicko-augsburskiej w Zduńskiej Woli. W badaniu pominięto akta wytworzone przez gminę żydowską i wspólnotę baptystów.

Parafia katolicka

Długie starania dziedzica dóbr zduńskowolskich - Feliksa Złotnickiego, o utworzenie nowej wspólnoty wiernych, skończyły się 22 grudnia 1766 r., kiedy to erygowano parafię katolicką pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny. Kościołem parafialnym została drewniana kaplica dworska wybudowana jeszcze w 1599 r. „na górze krzemienistej” przez podstolego łączyckiego – Marcina Stokowskiego. Była ona dotychczas filialem parafii w Korczewie, oddalonej o 6 km od Zduńskiej Woli.

Feliks Złotnicki pełnił funkcję podwojewody sieradzkiego, a w latach 1765-1780 urząd łowczego szadkowskiego, szczególnie troszczył się o kościół, widząc w tym zadośćuczynienie za¹:

„[...] różnego z młodości moiej, na różnych bywając funkcjach, pokrzywdzenia bliźniego. Kościół mój parafialny w Zduńskiej Woli w tym miejscu bardzo potrzebny [...] W proporcji z sąsiednimi kościołami, dosyć ma przyzwoitego Funduszu, przyznanego ostatnią Generalną wizytą. Przeciesz w tych nieszczęśliwych czasach, na kościół Boży y wiarę Świętą w której jednostaynie każda litera pomnożenia pragnie [...] ten kościół parafialny Zduńskowolski tym sposobem chce ułatwić y stan tego kościoła poprawić, zapisując mu na dobrach Zduńska Wola, Stęszycach, Opiesinie i częściach Kawęczyna pięć tysięcy złotych

Erekcją tego kościoła za Śp. W Xięcia Prymasa Łubińskiego nastąpiona, przy WKsiędza Helmichta plebana marzyńskiego, w nuncjaturze warszawskiej zatwierdzone, dziś za naywspanialszą przezornością JO Xięcia WAntoniego Ostrowskiego Arcybiskupa Dyecezyi - Prymasa koronnego, Generalną wizytą przyznana”.

1 Archiwum Główne Akt Dawnych, Księgi ziemskie i grodzkie sieradzkie, Księgi sieradzkie grodzkie 1780-1781, sygn. 227, m-film 8112, k. 305-311.

Akt erekcyjny parafii zatwierdzony został 2 maja 1767 r. w Łowiczu. Pierwszy akt urodzenia w nowej parafii wystawił 5 sierpnia tego samego roku „rector eclesia parochialis in Zduńska Wola” Stanisław Kowalewski. Od początku istnienia nowej parafii był problem z pozyskaniem stałego, mieszkającego na miejscu proboszcza. Ten stan trwał przez następne 30 lat. Jak widać w zapisach aktów metrykalnych, posługę duszpasterską pełnili tu różni duchowni z okolicznych parafii: Strońska, Grabna, Korczewa, Widawy, Łasku, Szadku, a także kapelan z Janiszewic i zakonnicy z klasztorów: w Łęczycy, Widawie i Sieradzu. Nie była to sytuacja komfortowa dla mieszkańców Zduńskiej Woli, którzy w momentach braku kapłana, zmuszeni byli korzystać z usług parafii w Korczewie.

W 1769 r. rektorem zduńskowolskiego kościoła był kanonik katedry w Łęczycy, scholastyk checiński, ks. Jan Kanty Pałczycki (Gałczyński), którego w 1771 r. zastąpił „comandarius” Gaspar Masłowski. W latach 1772-1773 notowany jest „parochus in Zduńska Wola” Walerian Łuszkiewicz.

Pracę kolejnych plebanów kontrolował ks. Klemens Konstanty Czyż herbu Godziemba, dziekan szadkowski, który swoje wizyty notował w aktach metrykalnych. Następnie zastąpiony był przez ks. Ignacego Skąpskiego herbu Pomian.

W latach 1774-1784 występuje w Zduńskiej Woli „curatus” lub jak pisze „rector” Casimierus Koniczewski, pod swoją nieobecność zastępowany przez ks. Antoniego Makowieckiego z Łęczycy i innych kapłanów. W roku 1785 pracował tu „comendarius” Adalbertus Grabski, a przez następnych 7 lat (1787-1794) ks. Jan Nepomucen Józef Janowski, prepozyt warcki i „comendarius hujus Ecclesiae”. W 1795 r. proboszczem był kanonik archikolegiaty łeczyckiej Wojciech Wincenty a’ Paulo Jędrzejowski, rok później bardzo krótko ks. Jan Słomski, którego zastąpił „comendarius presentatus” Kazimierz Kozłowski (do 1807), a tego zaś zmienił dominikanin Antoni Balinawski².

Dopiero ks. Adam Wojciechowski (1780-1857) był ze Zduńskiej Woli i związał się z rodziną Złotnickich na bardzo długo, gdyż przepracował tu aż 41 lat. Był jednocześnie od końca 1827 r. wicedziekanem dekanatu szadkowskiego, kanonikiem kaliskim, a od 1832 r. również proboszczem w Restarzewie³. W 1848 r. zastąpił go na urzędzie proboszczowskim ks. Józef Tocki (1805-1862), który zmarł w wieku 57 lat i pochowany został na miejscowym cmentarzu (dziś stary cmentarz przy ul. Łaskiej). W inwentarzu sporządzonym po śmierci kapłana, będącego również opiekunem szkoły elementarnej, figurują 32 tytuły książek w tym⁴:

„[...] słownik grecko-niemiecki, niemiecko-łaciński, gramatyka hebrajska, logarytmy trygonometryczne, Rady dla społeczeństwa względem zdrowia Warszawa 1777, kazania w języ-

- 2 Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marsz. Józefa Piłsudskiego w Łodzi (dalej: WBP), Akta Urzędnika Stanu Cywilnego parafii Zduńska Wola 1767-1792.
- 3 P. Szkutnik, *Duchowieństwo dekanatu szadkowskiego w roku 1835*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 7, 2007, s. 42.
- 4 Archiwum Państwowe w Łodzi Oddział w Sieradzu (dalej: APŁOS), Notariusz Józef Sikorski w Szadku, sygn. 9, 1863, akt 293.

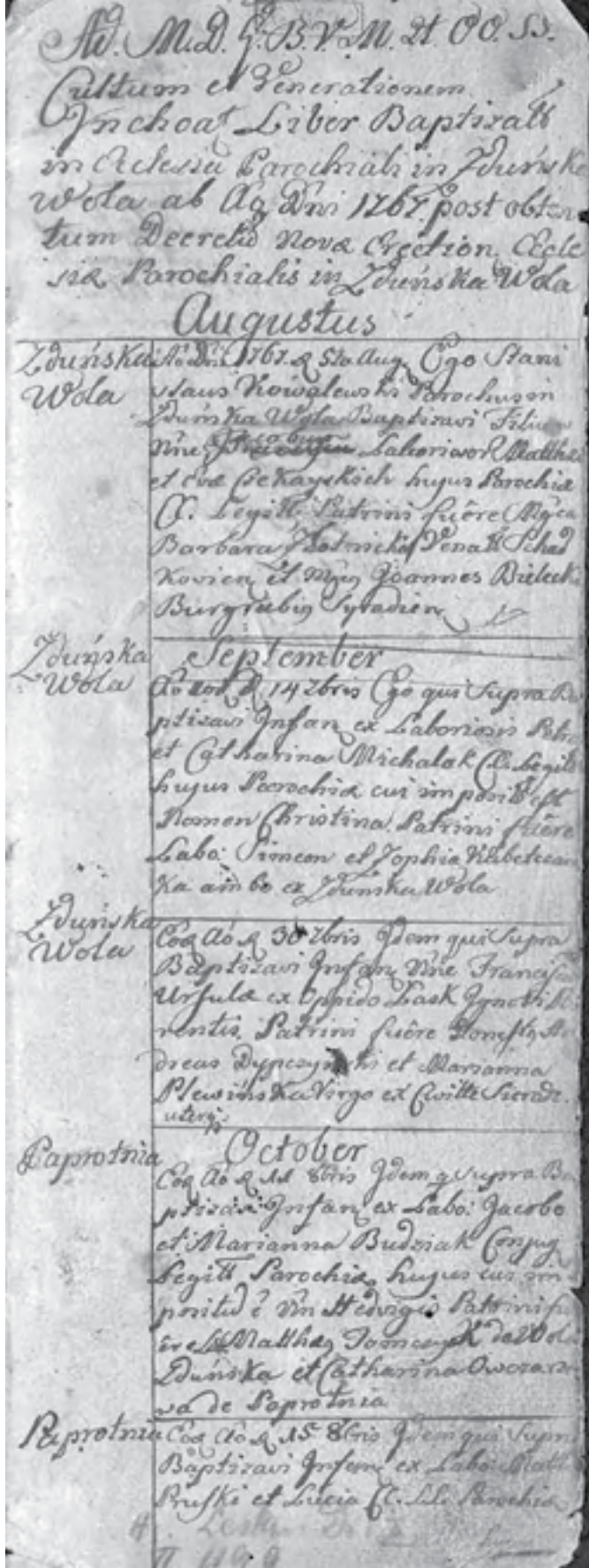
ku niemieckim różnych autorów tomów 6. Z masy spadkowej odliczono koszty za: ornat do pochówku użyty 10 rbs, za spisanie akt kościelnych przez dwa lata nie spisanych, za kapy dwie do koni do pogrzebów używanych, braku-
jąc”.

Następcą zmarłego proboszcza był w latach 1862-1877 ks. Ignacy Kolbe. Na utrzymanie pracującego w tym czasie w parafii wikariusza składali się Juliusz Złotnicki (135 rbs) i dziedzic dóbr Paprotnia – Ludwik Walewski (15 rbs) – corocznie w dwóch ratach.

Zachował się, od początku istnienia parafii, komplet ksiąg metrykalnych urodzin, małżeństw i zgonów. Te najstarsze zapisane są w dwuksięgach. Pierwsza tzw. dudka⁵ zawiera zapisy z lat 1767-1792, druga w normalnym rozmiarze, to raptularz⁶ urodzonych, zaślubionych i zmarłych z lat 1793-1824. Wymienione akta Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli przechowywane są obecnie w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

- 5 Dudka – księga długości arkusza papieru, a szerokości połowy półarkusza.
- 6 Raptularz – rodzaj księgi parafialnej, w której proboszczowie zapisywali dane o zdarzeniach podlegających rejestracji w chwili ich zgłaszania lub bezpośrednio po nich. Dopiero później dane z raptularza przepisywano do odpowiednich ksiąg metrykalnych.

Ryc. 1. Pierwsza karta „dudki” zawierającej zapisy metrykalne dla parafii w Zduńskiej Woli
Źródło: WBP, Akta Urzędnika Stanu Cywilnego parafii Zduńska Wola 1767-1792

Jakość zapisów, a szczególnie niepewna kolejność poszczególnych kart księgi, nie pozwala na precyzyjne ustalenie ilości aktów sporządzonych w poszczególnych latach. Następujące po sobie metryki, nie zawsze posiadają odrębną datę, ponieważ pisarz często stosował formułkę „anno ut supra” (rok jak wyżej), co utrudnia ustalenie daty na kolejnych stronach, oraz chronologiczne ułożenie kart. Niektóre roczniki zawierają zbyt mało wpisów w porównaniu z innymi. Powodem tego stanu rzeczy były prawdopodobnie ciągłe zmiany na stanowisku proboszcza.

Zduńskowolska parafia nie była duża, obejmowała wsie: Zduńska Wola, Paprotnia, Świędziejewice, Kawęczyn, Czechy i Osmolin, a od roku 1780 miasteczko Czekay. W aktach parafialnych są jeszcze takie miejscowości jak Potażnia, Olędry Paprockie, Budy i Krobanówek. W 1821 r. dołączono do parafii kolejne wsie według reskryptu Wysokiej Komisji Rządowej Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 czerwca⁷:

„[...] w przedmiocie zezwolenia na odłączenie wsiów Stęszyce, Opiesina, pustkowie Kazeł od kościoła korczewskiego i przyłączenia do kościoła w Zduńskiej Woli, wydany z warunkiem aby z wsiów tych należności jak dotąd opłacane były, dziesięcinę z gruntów dworskich złotych 20 kościołowi w Korczewie w hipotecę zapisane i z dóbr Zduńskiej Woli złotych 10, zadeklarował Stefan Złotnicki i zobowiązał się regularnie opłacać [...].

Wobec wątpliwości datowania poszczególnych aktów, bezpieczniej jest operować wartościami średnimi, tym bardziej, że ilości metryk w kolejnych latach nie różnią się zbytnio. W ciągu pierwszych 32 lat istnienia zduńskowolskiej parafii katolickiej (1767-1799) urodziło się na jej terenie 1131 osób, czyli średnio 35,4 osoby rocznie. Z podziałem na poszczególne miejscowości przedstawiało się to następująco: Czechy – 6,2, Czekay (miasteczko) – 4,5, Kawęczyn i Kawęczynek – 2,4, Krobanów i Krobanówek – 3,3, Osmolin – 1,8, Paprotnia – 4,3, Świędziejewice – 4 i Zduńska Wola – 9,5. Pojedyncze narodziny występowały we wsiach Opiesin i Stęszyce, a także w takich miejscowościach jak: Budy Wolskie, Kłudy (Kłody) Paprockie, Olszyny oraz w miejscowościach z poza terenem parafii: Chojny, Czekanów, Janiszewice, Tymienice. W tych samych latach na terenie parafii odbyło się 247 ślubów (średnio rocznie zawierano 7,7 małżeństw). Zmarło 698 osób (średnio 21,8 osób w ciągu roku).

Od roku 1807 w Księstwie Warszawskim obowiązywał Kodeks Napoleona. Była to reforma administracyjna, na mocy której zaczęto prowadzić księgi stanu cywilnego w takiej postaci, jaką znamy dziś. Prace te powierzono proboszczom poszczególnych parafii, czyniąc ich urzędnikami stanu cywilnego i wykorzystując istniejącą kościelną strukturę administracyjną. Dotychczasowe zapiski kościelne dokumentowały tylko udzielane sakramenty i były własnością Kościoła, nowe zaś dokumenty podlegały kontroli sądowej i były aktami cywilnymi. Sporządzane były w dwóch egzemplarzach: duplikacie, który przekazywano do archiwum i unikacie, pozostającym w miejscu jego sporządzenia.

7 APEOS, Notariusz Wincenty Kobylecki w Szadku, sygn. 21, 1821, k. 267.

W zduńskowolskiej parafii, oprócz wymaganych akt cywilnych, sporządzano do 1824 r. równoległe także akta kościelne. Ilość zapisków w jednych i drugich księgach jest rozbieżna. Różnice są istotne i należy zadać pytanie czym się kierowano fałszując księgi? Lekceważeniem nowo wprowadzonego prawa powszechnego, protestem wobec dodatkowych obowiązków względem państwa czy może zwykłą niefrasobliwością?

Wnikliwie analizując zapisy ksiąg stanu cywilnego, łatwo zauważyć, że są one niekompletne, gdyż brakuje szacunkowo ok. 30% akt. Na ten przykład weźmy sytuację, kiedy wiemy, że sporządzonego aktu zgonu, że umarło dziecko, ale nie ma jego aktu urodzenia. Innym przykładem może być sytuacja, gdy w akcie małżeństwa wdowca jest wzmianka o śmierci jego pierwszej żony, a nie można odnaleźć jej aktu zgonu. Wiele takich przykładów można przytoczyć, co podważa rzetelność tych materiałów, ale z drugiej strony, są to jedyne źródła jakimi dysponujemy z tego okresu czasu⁸.

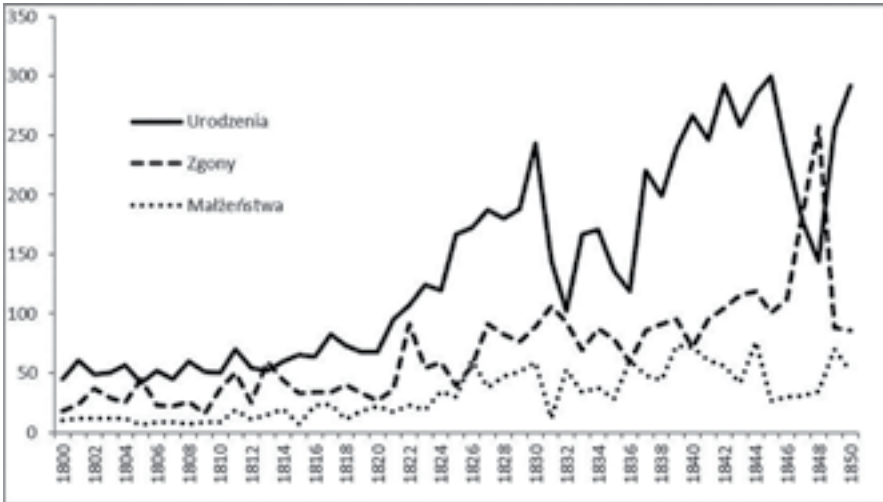
Tab. 1. Akta stanu cywilnego sporządzone w latach 1800-1850 w parafii katolickiej w Zduńskiej Woli

Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa
1800	45	18	10	1826	172	56	61
1801	61	24	12	1827	187	91	38
1802	49	37	12	1828	180	83	47
1803	50	29	12	1829	188	76	51
1804	57	25	12	1830	243	89	59
1805	42	45	6	1831	145	106	12
1806	52	23	9	1832	102	93	53
1807	45	22	9	1833	167	69	34
1808	60	26	7	1834	171	87	38
1809	51	16	9	1835	136	79	28
1810	50	37	9	1836	174	59	61
1811	70	50	19	1837	220	86	48
1812	54	25	11	1838	199	91	44
1813	52	60	15	1839	239	95	73
1814	60	44	20	1840	267	72	72
1815	65	33	7	1841	246	95	61
1816	64	34	23	1842	293	105	56
1817	83	34	24	1843	258	116	42
1818	73	40	11	1844	285	119	76
1819	68	33	18	1845	300	101	27
1820	68	27	22	1846	234	112	30
1821	95	36	17	1847	177	185	31
1822	107	91	23	1848	144	257	35
1823	124	54	19	1849	256	88	70
1824	120	59	35	1850	292	86	52
1825	167	39	30				

Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli

8 Archiwum Państwowe w Łodzi (dalej: APŁ), Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli [1808-1915].

Porównując dane z pierwszych dwudziestu lat XIX w., zauważyć można w ilości urodzin niewielkie zmiany w poszczególnych latach (w tym okresie średnio rodziło się 57 osób w roku). Od roku 1821 występowało więcej narodzin, a znaczące zmiany można zaobserwować w latach 1825-1830. Obniżenie wielkości urodzin nastąpiło w latach 1831-1836, a następnie w roku 1847 i 1848, na co niewątpliwie miało wpływ, znaczne powiększenie się ilości zgonów, wywołane panującą w tym czasie epidemią cholery, a także tyfusu i duru plamistego⁹.

Ryc. 2. Urodzenia, zgony i małżeństwa w parafii katolickiej w Zduńskiej Woli (1800-1850)
 Źródło: oprac. własne na podstawie APL, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli

W drugiej połowie XIX w., ilość urodzin systematycznie rosła, z małymi wahaniami spowodowanymi kolejnymi epidemiami cholery w latach 1852, 1855-1856, 1866 i 1873. Duża śmiertelność wystąpiła też w 1873 r., kiedy to liczba zgonów była większa od ilości urodzin. Krytyczny był również koniec XIX w. z powodu epidemii ospy (1898-1899). Następny i ostatni już wzrost zachorowań na ospę wystąpił w latach 1910-1912, potem choroba ta została całkowicie zahamowana dzięki wprowadzeniu obowiązkowych szczepień.

Oprócz chorób zakaźnych, ludność trapiły także inne choroby. Powszechna była gruźlica zwana suchotami lub chorobą piersiową. W aktach zgonu znajdujemy też takie przyczyny śmierci jak: apopleksja, wodna puchlina, kaszel, kolka i inne¹⁰.

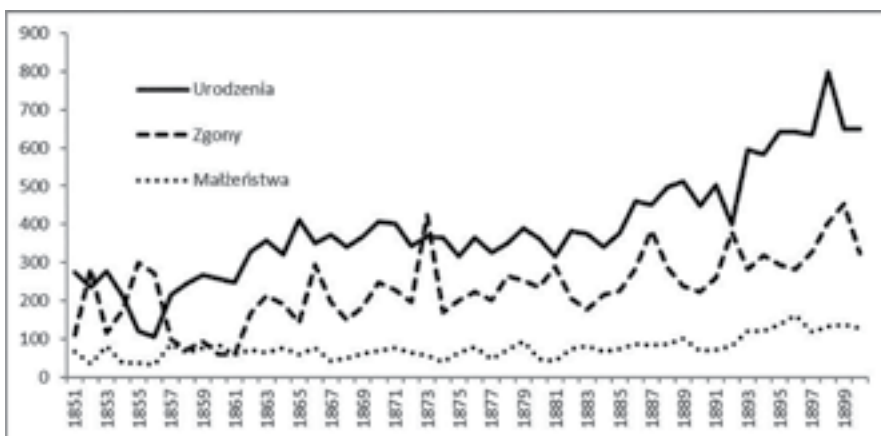
9 Tamże.

10 S. Chmiel, *Z problemów opieki sanitarno-zdrowotnej w Sieradzkim w XIX i XX wieku*, [w:] Szkiele z dziejów Sieradzkiego, red. J. Śmiałowski, Łódź 1977, s. 603-605.

Tab. 2. Akta stanu cywilnego sporządzone w latach 1851-1900 w parafii katolickiej w Zduńskiej Woli

Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa
1851	275	111	66	1876	366	224	78
1852	236	285	34	1877	327	200	46
1853	276	115	81	1878	351	264	71
1854	214	173	38	1879	389	253	93
1855	119	299	36	1880	362	236	47
1856	106	273	33	1881	316	290	41
1857	216	98	85	1882	382	207	74
1858	246	72	64	1883	376	177	80
1859	268	94	75	1884	341	216	66
1860	258	60	83	1885	378	226	73
1861	247	60	58	1886	460	285	87
1862	329	166	71	1887	451	384	84
1863	357	213	65	1888	497	286	86
1864	321	191	77	1889	513	238	101
1865	412	143	58	1890	449	224	68
1866	351	295	75	1891	502	260	72
1867	372	195	43	1892	400	380	80
1868	341	150	48	1893	596	281	119
1869	367	183	61	1894	583	318	120
1870	407	247	69	1895	642	294	138
1871	403	228	75	1896	641	282	161
1872	342	197	63	1897	635	328	117
1873	367	425	56	1898	798	404	133
1874	364	168	39	1899	650	454	138
1875	315	200	64	1900	649	324	128

Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli

Ryc. 3. Urodzenia, zgony i małżeństwa w parafii katolickiej w Zduńskiej Woli (1851-1900)
 Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli

Średnia wieku obliczona z kolejnych 1000 aktów zgonu sporządzonych w parafii zduńskowolskiej u ludzi dorosłych wyniosła w latach 1808-1831 – 49 lat, w latach 1860-1866 – 46 lat, a w przedziale lat 1890-1893 – 55 lat. Śmiało można stwierdzić, że średnio ludzie żyli w XIX w. 50 lat. Nie uwzględniono w tym przypadku dzieci do 18 roku życia, których zgony w omawianych latach wynoszą kolejno 50, 74,3 i 73,5%, czyli średnio 66% w ogólnej liczbie zejść (większość dzieci umierało w pierwszym i do trzeciego roku życia, potem śmiertelność była niższa). Wśród urodzonych było też dość dużo dzieci martwych lub zmarłych tuż po urodzeniu. Nie we wszystkich latach dla tego typu przypadków wystawiano metryki. Można szacować, że była to liczba 4-6 aktów na 100 urodzonych.

Parafia ewangelicko-augsburska

Rodziny wyznania ewangelickiego zamieszkiwały w kilku skupiskach. Pierwsze z nich stanowiły dobra wojsławickie, a ludność tego wyznania występowała w miejscowościach: Annapole (z kaplicą i cmentarzem), Czartki (z cmentarzem), Lipiny, Mogilno, Pratków (z cmentarzem), Reduchów, Sikucin, Zamłynie i Zborowskie. Drugim skupiskiem rodzin ewangelickich były wsie położone wokół Łobudzie (gmina Szadek), gdzie znajdowała się filia zduńskowolskiej parafii (kaplica i cmentarz): Krokocice, Kwiatkowice, Lichawa, Przyrownica i Wola Krokocka. Trzecim miejscem, gdzie koncentrowali się ewangelicy były Holendry Paprockie (cmentarz) wraz z miejscowościami: Brzeski, Paprotnia, Polków, Poręby, Rojków i Sobiepany. Kolejnym obszarem były dobra zduńskowolskie: Czechy, Ogrodzisko, Opiesin, Osmolin, Stęszyce, Zduny i Zduńska Wola, a także wsie na północ od Zduńskiej Woli: Gajewniki, Janiszewice, Kraszęcin i Ochraniew. Kilkanaście rodzin ewangelickich mieszkało w Szadku, w którym istniał filiał parafialny i cmentarz. Duża kolonia wiernych mieszkała w Sieradzu, gdzie także była filia zduńskowolskiej parafii i cmentarz. Ostatnim, większym umiejscowieniem wiernych tej konfesji, były okolice Łasku: Anielin, Kolonia Bałucka, Okup, Teodory, Wiewiórczyn. Z usług parafii korzystały również pojedyncze rodziny ewangelickie z dalszych lokalizacji: w Chodaki (Dehnke – piwowar), Góra Bałdrzychowskich (Barguel – komisarz dóbr), Piorunów (Wehr – właściciel majątku).

28 października 1827 r., dzięki staraniom Dawida Trautmanna, Marcina Trelenberga, Augusta Francke, Ernesta Seidela oraz pastora piotrkowskiego Jerzego Wendta, doszło do erygowania parafii ewangelicko-augsburskiej w Zduńskiej Woli. Pierwszym administratorem parafii ewangelicko-augsburskiej został ks. Wilhelm Biedermann (1831-1836). Po nim urząd ten pełnili kolejno pastory: Herman Otto Hintz (1836-1837), ks. Edward Künzel (1837), Jerzy Wendt (1837-1856), Edward Boerner (1856-1910), Gustaw Manitius (1910-1924), dr Jerzy Lehmann (1924-1945)¹¹.

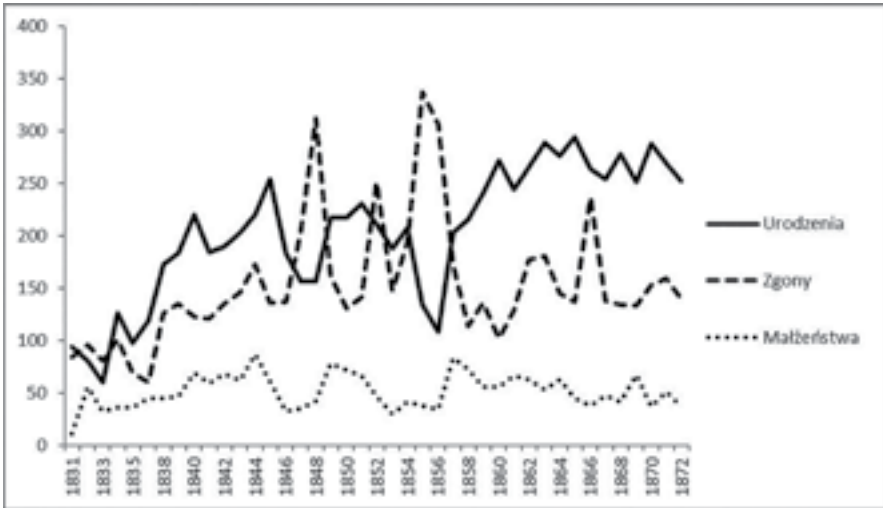
11 Więcej zob. J. Stulczewski, *Ewangelicy w okolicy Szadku i Zduńskiej Woli w XIX-XX w.*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 9, 2009, s. 87-106; Tenże, *Parafia Ewangelicko-Augsburska w Zduńskiej Woli i jej wybitni synowie*, [w:] *Między wiarą a tożsamością. Protestanci na ziemiach Polski centralnej*, pod red. J. Stulczewskiego, Zduńska Wola 2020, s. 111-135.

Tab. 3. Akta stanu cywilnego sporządzone w latach 1831-1915 w parafii ewangelickiej w Zduńskiej Woli

Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa	Rok	Urodzenia	Zgony	Małżeństwa
1831	94	84	11	1874	247	135	43
1832	81	96	56	1875	226	157	46
1833	60	81	32	1876	266	145	60
1834	126	101	36	1877	240	119	48
1835	98	69	36	1878	236	149	62
1836	119	60	45	1879	276	151	67
1838	173	126	45	1880	254	155	47
1839	183	135	47	1881	234	176	52
1840	220	123	69	1882	254	136	51
1841	184	121	59	1883	250	130	56
1842	190	135	68	1884	235	135	49
1843	203	146	62	1885	269	154	46
1844	220	173	87	1886	275	153	70
1845	254	136	61	1887	293	221	53
1846	183	137	32	1888	297	167	79
1847	157	204	35	1889	317	179	85
1848	157	312	42	1890	293	156	62
1849	217	161	78	1891	288	146	81
1850	217	131	72	1892	281	197	47
1851	231	141	66	1893	371	200	82
1852	211	251	47	1894	330	204	67
1853	188	148	30	1895	367	155	61
1854	208	194	41	1896	338	164	42
1855	134	337	38	1897	346	216	52
1856	108	307	34	1898	340	225	53
1857	203	172	83	1899	366	252	61
1858	216	114	73	1900	327	170	50
1859	241	136	56	1901	335	161	55
1860	272	102	56	1902	376	170	62
1861	244	129	66	1903	342	188	51
1862	266	177	63	1904	324	189	42
1863	289	181	53	1905	263	216	32
1864	276	145	63	1906	343	153	64
1865	294	137	45	1907	341	187	83
1866	264	237	38	1908	330	168	51
1867	254	138	48	1909	309	125	49
1868	278	134	41	1910	304	203	55
1869	251	133	67	1911	309	200	71
1870	288	153	37	1912	273	198	40
1871	269	159	51	1913	260	148	51
1872	252	140	37	1914	249	176	41
1873	288	248	44	1915	178	213	17

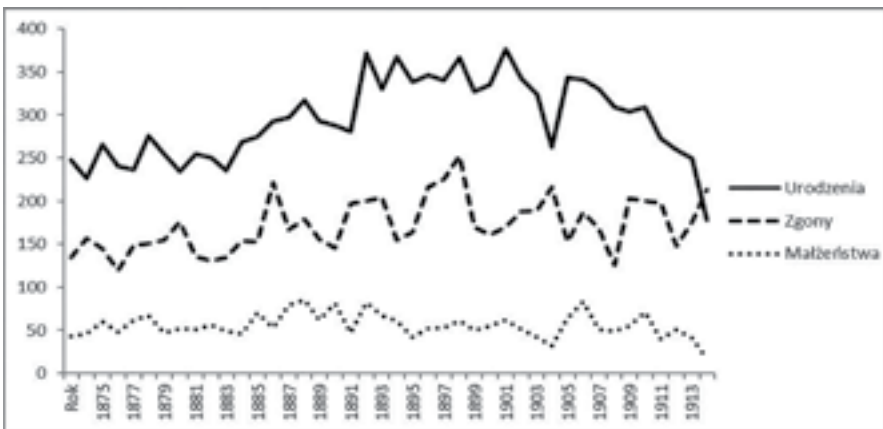
Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zduńskiej Woli

W pierwszych pięciu latach istnienia parafii ewangelickiej w Zduńskiej Woli wierni spoza terenu miasta stanowili 25%, w latach 1838-1842 było już ich 38%. W późniejszych latach liczba ta utrzymywała się na poziomie ponad 30%¹².

Ryc. 4. Urodzenia, zgony i małżeństwa w parafii ewangelickiej w Zduńskiej Woli (1831-1873)

Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zduńskiej Woli

Ryc. 5. Urodzenia, zgony i małżeństwa w parafii ewangelickiej w Zduńskiej Woli (1874-1914)

Źródło: oprac. własne na podstawie APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zduńskiej Woli

12 APŁ, Akta stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zduńskiej Woli [1831-1915].

Z zapisów w księgach stanu cywilnego parafii ewangelicko-augsburskiej wynika, że najstarsze zduńskowolskie rodziny to: Chaberkowskich, Czerkawskich, Grobelnych, Kazków, Królikowskich, Kubaczyńskich, Michalczewskich, Sobczaków i Plewoskich. Pozostali przywędrowali z okolicznych miejscowości lub zostali sprowadzeni w wyniku zorganizowanej akcji¹³.

Największa fala osadników (katolików i ewangelików) napłynęła z pogranicza trzech krajów: Królestwa Czech, Królestwa Saksonii i Prus. Były to następujące regiony: Królestwo Czech – 79 rodzin, Królestwo Saksonii – 78, Śląsk – 46, Księstwo Poznańskie – 16, Hesja – 15, Meklenburgia – 15, Turyngia – 13, Bawaria – 11, Badenia-Wirtembergia – 9. 140 rodzin przybyło na te tereny z niezidentyfikowanych obszarów, jednak zapewne także ze wspomnianego pogranicza¹⁴.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Główne Akt Dawnych

- Księgi ziemskie i grodzkie sieradzkie, sygn. 227.

Archiwum Państwowe w Łodzi

- Akta stanu cywilnego Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Zduńskiej Woli [1831-1915].
- Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli [1808-1915].

Archiwum Państwowe w Łodzi Oddział w Sieradzu

- Notariusz Wincenty Kobyłecki w Szadku, sygn. 21.
- Notariusz Józef Sikorski w Szadku, sygn. 9.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Marsz. Józefa Piłsudskiego w Łodzi

- Akta Urzędnika Stanu Cywilnego parafii Zduńska Wola 1767-1792.

Opracowania

Chmiel S., *Z problemów opieki sanitarno-zdrowotnej w Sieradzkim w XIX i XX wieku*, [w:] Szkice z dziejów Sieradzkiego, red. J. Śmiałowski, Łódź 1977.

Stulczewski J., *Ewangelicy w okolicy Szadku i Zduńskiej Woli w XIX-XX w.*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 9, 2009.

Stulczewski J., *Parafia Ewangelicko-Augsburska w Zduńskiej Woli i jej wybitni synowie*, [w:] *Między wiarą a tożsamością. Protestanci na ziemiach Polski centralnej*, pod red. J. Stulczewskiego, Zduńska Wola 2020.

Szcutnik P., *Duchowieństwo dekanatu szadkowskiego w roku 1835*, „Biuletyn Szadkowski”, t. 7, 2007.

13 Tamże.

14 Tamże; Akta stanu cywilnego Parafii Rzymskokatolickiej w Zduńskiej Woli [1808-1915].

